



**Til
Kunnskapsdepartementet**

Høringskommentarer i forhold til Nou 2010:7 Mangfold og mestring, Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet.

ISAAC Norge representerer personer med forskjellige diagnoser som har behov for alternative og supplerende språk- og kommunikasjonsformer for å utvikle seg og kunne delta aktivt i samfunnet ut ifra sine forutsetninger. ISAAC Norge er del av International Society for Alternative and Augmentative Communication (ISAAC) som er verdensomspennende.

FN-konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne slår fast at Alternativ og Supplerende Kommunikasjon (ASK) er likeverdig form for språk- og kommunikasjon og at personer med behov for opplæring i og på ASK skal ha rett til dette. Det enkelte land skal

a) legge til rette for innlæring av punktskrift, alternativ skrift, alternativ og supplerende kommunikasjonsformer, -midler og -formater, orienterings- og mobilitetsferdigheter, samt legge til rette for likemannsarbeid og mentorvirksomhet,

b) legge til rette for innlæring av tegnspråk og fremme av døvesamfunnets språklige identitet,

c) sikre at undervisningen av synshemmede, hørselshemmede og personer med kombinerte sansetap, og især barn, finner sted på de språk og i de kommunikasjonsformer og med de kommunikasjonsmidler som er best tilpasset den enkelte, og i et miljø som gir størst mulig faglig og sosial utvikling.

På bakgrunn av at mange elever i norsk skole med behov for ASK gis mangelfull opplæring og ofte mangler muligheter til å benytte ASK både i undervisningssituasjonen og ellers i kommunikasjon med andre, har ISAAC Norge lenge jobbet for å sikre dem bedre rettigheter.

Det er med undring vi ser at NOU 2010:7, som på en grundig måte gjennomgår både den språklige situasjonen samt undervisning og spesialundervisning kun nevner Alternativ og supplerende kommunikasjon i en bisetning.

Mange personer med minoritetsspråklig bakgrunn har behov for ASK i tillegg til morsmålsopplæring og opplæring i norsk. Det betyr at de ikke bare må bli tospråklige, men flerspråklige i sin kommunikasjon med andre. Dette gir dem enda større utfordringer enn det minoritetsspråklige allerede har i utgangspunktet, og det er av avgjørende betydning for deres språklige, sosiale og kognitive utvikling at behovet for ASK utredes tidlig. Derigjennom kan egnede tiltak settes i verk.

Noen av disse barna, ungdommene eller voksne vil ha helt normale forutsetninger for å utvikle språkforståelse og begrepsapparat på høyde med andre jevnaldrende både på morsmålet og på norsk, men har funksjonshemminger som hindrer dem i selv å uttrykke seg. Andre personer med behov for ASK vil trenge dette både for å forstå sine nærpåersoner og for selv å uttrykke seg.

For å kommunisere med andre og å utvikle sine kognitive evner, vil disse personene være avhengige av å kunne benytte visuelle symboler eller håndtegn gjennom deler av eller hele livet.

Det vil både være nødvendig med undervisning i ASK og at undervisningen foregår på ASK.

I noen tilfeller vil ASK kunne fungere som ”brobygger” for personer med ulik nasjonal og kulturell bakgrunn. Tegnspråk og visuelle symbolsystemer som Bliss og PCS er internasjonale og gjennom bruk av disse kan personer forstå hverandre på tvers av språklig og kulturell bakgrunn. Dette vil være til stor nytte for personens mulighet for sosial kontakt og utvikling av sosial kompetanse.

Tilrettelegging for språk- og kommunikasjon når en person med minoritetsbakgrunn har behov for ASK utgjør en ekstra utfordring både for skolen, familien og andre nærpåersoner og når de siden skal i arbeid og i stadig økende grad delta i samfunnet. For noen vil opplæring i ASK være en del av den ordinære tilpasningen for å kunne følge vanlig undervisning, men også en del av undervisningen i norsk og morsmål.

For noen vil det også være snakk om ASK knyttet til spesialundervisningen.

NOU 2010:7 Mangfold og mestring har mange gode forslag. Vi savner imidlertid omtale og forslag når det gjelder hvordan minoritetsspråklige elever med behov for ASK skal få likeverdig og tilpasset opplæring både i barnehage, skole og voksenopplæring.

Det er viktig at Alternativ og Supplerende Kommunikasjon omhandles både i kapittel 5 om den språklige situasjonen, i alle kapitlene som omhandler morsmålsundervisning og undervisning i norsk, tilpasning i forhold til fagene generelt og i kapittel 16 om minoritetsspråklige og spesialundervisning. Kartlegging og utredning blir ekstra viktig når det er behov for ASK. Foreldresamarbeid gir spesielle utfordringer når barnet har behov for ASK og bør omtales i kapittel 17. Læremidler og utstyr for ASK-brukere må omtales i kapittel 18, og dette vil få konsekvenser for ressursbehovet som omtales i kapittel 21. Kompetanse omtales i kapittel 19. Det er nødvendig med utvikling av spesiell kompetanse på ASK brukt for minoritetsspråklige og forskning på området. Videre er det behov for oppbygging av ASK-kompetanse hos lærere og annet personell som kommuniserer med personer som bruker ASK.

Vi håper Alternativ og Supplerende Kommunikasjon blir tatt med i den endelige versjonen av NOU – en, da det vil være av største betydning for mange barns, unges og voksnes mulighet for tilfredsstillende opplæring, deltakelse og inkludering i samfunnet.

Med hilsen
på vegne av ISAAC Norge

Torunn R. Borgersen

Torunn R. Borgersen
Leder av ISAAC Norge

Sylvi Storvik
Medlem av Rettighetsgruppa i ISAAC Norge